

μηνημεῖα, τὰ ἐπὶ λίθων ἡ τοιχογραφιῶν κοσμήματα καὶ ἐμβλήματα, ἡ ἔκφρασις τῶν εἰκόνων, τὸ πᾶν ἐκεῖ δεικνύει κάποιαν φραγκικὴν ἀτμόσφαιραν.

Κατὰ ποῖον τρόπον διεμορφώθη, καὶ πῶς συνεχωρίσθη μετὰ τῶν ἐγχωρίων δὲ ξενικὸς οὗτος βίος; Δὲν εἶναι καρδιὸς ν' ἀποκριθῆναι εἰς τὸ ἔρωτημα. Τοῦτο μόνον τονῆς τέρας: τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ Παλαιολόγοι είδον νὰ τὸν ἐκφεύγῃ δὲ Μυστρᾶς, ἥγεισαν ἄλλον Μυστρᾶν ἐπάνω εἰς τὰ βουνά τοῦ Πάργωνος, εἰς τὸ μέσον τῆς λεωφόρου, ἡ δοῦλα συνέδεεν αὐτὸν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν, πλησιέστερον πρὸς αὐτήν, πληγειστέραν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τὴν δούλαν ἥλπιζον δυνάμεις καὶ σωηγόλαν.

Δὲν πρέπει νὰ συγκρίνωμεν ως πρός τὴν σπουδαιότητα ὅπλο ιστορικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐποψιν τὸν Μυστρᾶν καὶ τὸ Γεράκιον. "Ἄλλη ἡ σημασία τοῦ Μυστρᾶ καὶ ἄλλη ἡ τοῦ Γερακίου. Μεγαλοπερέστερα εἶναι τὰ μνημεῖα τοῦ Μυστρᾶς γοητευτικῷτέρα εἶναι ἡ ποικιλία καὶ ἡ χάρις τῶν βυζαντινῶν ρυθμῶν τον ἀβροτέρα εἶναι ἡ τέχνη τῶν τοιχογραφῶν, αἱ δοῦλαι ὡς τάπης ποικιλόχρωμος ἐπιστρωμένουν τὸν ναούς τουν. Τὸ Γεράκιον δμως παρουσιάζει περιοόδειον ἀξιοσπόδαστα ιστορικὰ καὶ τεχνικὰ ζητήματα.

Εἰς τὸν ἕρδον βράχον τοῦ Μυστρᾶς ἔγεινεν ἡ ἀπαρχὴ ἐνὸς μεγάλου κηνήματος ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Εἰς τὰ βουνά τοῦ Πάργωνος ἥλθε νὰ ἐκπινεύσῃ τὸ κάνημα τοῦτο καὶ ν' ἀγαδώῃ τελευταίαν ἀναλαμπήν. 'Άλλ' εἰς τὸν Μυστρᾶν δὲν ἐπάτησεν ἄλλος ποὺς Φράγκοις ἡ δὲ πόνης ὀλίγων ἀγροκινων στρατιωτῶν τοῦ Βίλλαρδουνίουν. Εἰς τὸ Γεράκιον ὅμως, δύον ἥλθε νὰ διενυχήσῃ ἡ πνοὴ τῆς ἑθνικῆς ἀρχαιότητος, συνήντησεν ἐκεῖ καὶ ἐξωρογήθη ἀπὸ βίον παλαιότερον βυζαντινόν, ἀπὸ βίον νεώτερον φραγκικόν—καὶ τοῦ Γερακίου τὰ μνημεῖα διέσωσαν εἰς ἡμᾶς ἀκραιφνεστέραν, ἄλλα καὶ περιπλοκωτέραν τὴν εἰκόνα, τὸν πολυμυγὸν παραδοξοτάτου μορφαίτικον βίον τῆς ἑποχῆς ἑκείνης, τὸν ἀπορρεύσαντος ἐκ τῆς φραγκοβυζαντινῆς συμβιώσεως.

'Ο βίος αὐτός, ἐάν ἔξηκολόθει συναυξανόμενος, θ' ἀπέληγεν τὸν εἰς τὴν ἀνάτυχην μιᾶς μεγάλης Ἑλληνικῆς θαλασσίας αὐτοκρατορίας, ἀπρόδοπον ἐν τῇ μεσογείῳ πρὸς τὴν Ἀγγλικήν—αὐτοκρατορίας Ἑλληνικῆς διότι ταχέως οἱ σιδηροῦ, ἄλλα βάρβαροι ἱππόται, προσδιδόντες τὸ πολεμικόν των μένος, θ' ἀπερροφῶντο ὅπλο τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Μιᾶς τοιαύτης Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπιπηδοῦν μάτυρες ἀμφεδεῖς,—ἄλλ' ἀποτυχόντης ἀποτελέας ἐψευσμένα τεκμήρια,— τὰ μνημεῖα τοῦ Γερακίου.

Τὶ θέλουν τὰ φραγκικὰ ἡ καὶ βυζαντινὰ ἐμβλήματα εἰς τὸν γαύον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ εἰς τὸν

ἄλλους γαύους παρὰ τὸ κάστρον; Τὶ θέλουν οἱ πολεμικοὶ ἄγροι τῶν γαύων φέροντες κοσμήματα μεσαιωνικά, καὶ ἡ ἀλωδις τῆς Κερτζοῦς μὲ τοὺς ἐφορμῶντας ἵππους ὁπλισμένους ὡς τοὺς σιδηροχιτώνας Φράγκους ἵππους; Γοητευτικὰ ιστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ προβλήματα.

Σχηναὶ ἀγιογραφικαὶ πρωτότυποι, τύποι ἀγιογραφικοὶ, τοὺς δόποντας οὕτε εἰς τὸν Μυστρᾶν, οὐδὲ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν Δύσιν εὐδόκεις, πολλάκις διὰ τὴν ιστορίαν τῆς εἰκονογραφίας, μὲ χλιδὴν ἀτελείωτον διακοσμήσεων, ἐπιστρωνύμουν πολύχρωμοι τοὺς τοίχους καὶ τοὺς θόλους τῶν γαύων τοῦ Γερακίου.

Δίπλα εἰς αὐτὰ τὰ κειμήλια τὰ φραγκικά, τὰ βυζαντινὰ τῶν νοτάτων χρόνων, ἄλλα παλαιὰ χριστιανικά, θαμμένην ὅπλο σεροὺς δοστῶν, ἀνεῦρον εἰκόνα Γερακίου τοῦ ιεροῦ αἰενός. "Ἡ θρεμμος καὶ γλυκεῖα φυσιογνωμία τοῦ προσευχομένου κτίστορος τοῦ γαύου παριστάνει τόπον ἑλληνικὸν γῆγον, νομίζεις πατέρα τινὰ κεκομημένον σημερινούν Γερακίτον. 'Εποιήσον ἡ ψηνή μου, δταν προσέβλεψα τὴν γαληνιαίαν ἐκείνην μορφήν, καὶ δταν ἐδίβασα τὴν χρονολογίαν τῆς ζωγραφήσεως αὐτῆς: ἡ εἰκονικὴ αὕτη τοιχογραφία ἀληθῆς φωτογραφία Πελοποννησίου ἀνδρός, ἐφωραφήθη τὸ 1453: ἡ εἰδησης τῆς μεγάλης ἑθνικῆς καταστροφῆς δὲν ταράσσει ἀκόμη τὴν εὐελπιν γαλήνην τοῦ δεομένου Γερακίουτον.

Τὸν τόπον, εἰς τὸν δόπον διεσώθησαν τόσα τεκμήρια ἐποχῶν ποικίλων τοῦ πολυνυμάτου ιστορικοῦ βίου τοῦ ἔθνους, θέλει καταστήσει προσεχῶς ἀντικείμενον εὐλαβοῦς μερίμνης ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία. Διὰ πάσης δαπάνης καὶ μετὰ πάσης οτιογῆς θέλουσι περισσότερη καὶ εὐπρωτισθή τὰ ιστορικὰ ἐκείνα κειμήλια. Πᾶν μνημεῖον μετ' ἀκριβείας θέλει μελετηθῆ καὶ καταστῆ γνωστὸν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, καὶ οὕτω διὰ τὸν Γερακίου τὸν θέλει εὐδυνθῆ τὸ ἀδαφός τῆς ιστορίας τῆς κληρονομίας.

Εἰς τὸ Γεράκιον πτερογύζει, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ βουνά τοῦ Πάργωνος καὶ τοὺς δόνακας τοῦ Ενόρωτα, ἡ ἡγεμονία τοῦ πολυνυμάτου βίου τῶν πατέρων τῆς παραδόξου φραγκοβυζαντινῆς κοινωνίας τοῦ Μορέως, ἡ μεμακροσύμηνη ἥχω τῆς μεγάλης ἀποτέλεσμας πρὸς δοστάτην ἑθνικήν ἀνέγερσον ἄλλ' ίδιως ἐπιπλέοντας ἀβρόδες τὸ μεγαλεῖον τῆς θρεμμούς ἑλπίδος τῆς ἐπιπεύσης ἑθνικῆς ψυχῆς, τὸ δόπον ἀπεντάρθητον εἰς τὴν ὁραλαν καὶ ἐλληροποεπή μορφὴν τοῦ τελευταίου Γερακίου τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

Σ Κ Ε Ψ Ε Ι Σ

"Ἡ ζωὴ εἶναι ταξεῖδι, τὸ δόπον εὐχαρίστως κάμνει κανεῖς μὲ σύντροφον, ἀρκεῖ δὲ σύντροφος τὰ μὴ εἶναι πάντα τὸ ἀντό.

"Υπάρχουν τόσαι γνωστες, αἱ δοῦλαι τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου των χηρεύοντων ἀπὸ τὸν σύντυγον, ποῦ ὀνειρεύενθησαν!

"Αγαπᾷ κανεῖς πολλὰς φρούριας. Άλλα μίαν φρούριαν ἀγαπᾷ κατὰ τρόπον θεῖον, ἀθάνατον. Θεὸς μόνον ἄπαξ ἡμπορεῖ νὰ χρηματίσῃ κανεῖς.

Γεννᾶται κανεῖς ἐραστής, δπως γεννᾶται μουσικός, ποιητής ἡ ζωγράφος.

Μ. ΔΟΝΝΑΙ